

K O M U N I K A T
Z B A D A Ń C B O S

Warszawa, luty 2014

NR 18/2014

**OPINIE O BEZPIECZEŃSTWIE
NARODOWYM**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2013 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ W ocenie większości badanych (70%) Polska jest dziś krajem, w którym żyje się bezpiecznie. Przeciwną opinię wyraża 28% respondentów.

- ▶ Według ankietowanych zagrożenia dla bezpieczeństwa Polski dotyczą dziś przede wszystkim sytuacji społecznej w kraju. W opinii największej części badanych w najbliższym czasie zagrożenie mogą stanowić narastająca bieda, złe warunki życia ludzi (ogółem 61% respondentów ocenia je jako realne) oraz starzenie się społeczeństwa, zapaść demograficzna (60%).

- ▶ Zdecydowana większość Polaków (74%) uważa, że w chwili obecnej niepodległość naszego kraju nie jest zagrożona. O istnieniu takiego niebezpieczeństwa przeświadczonych jest 16% badanych.

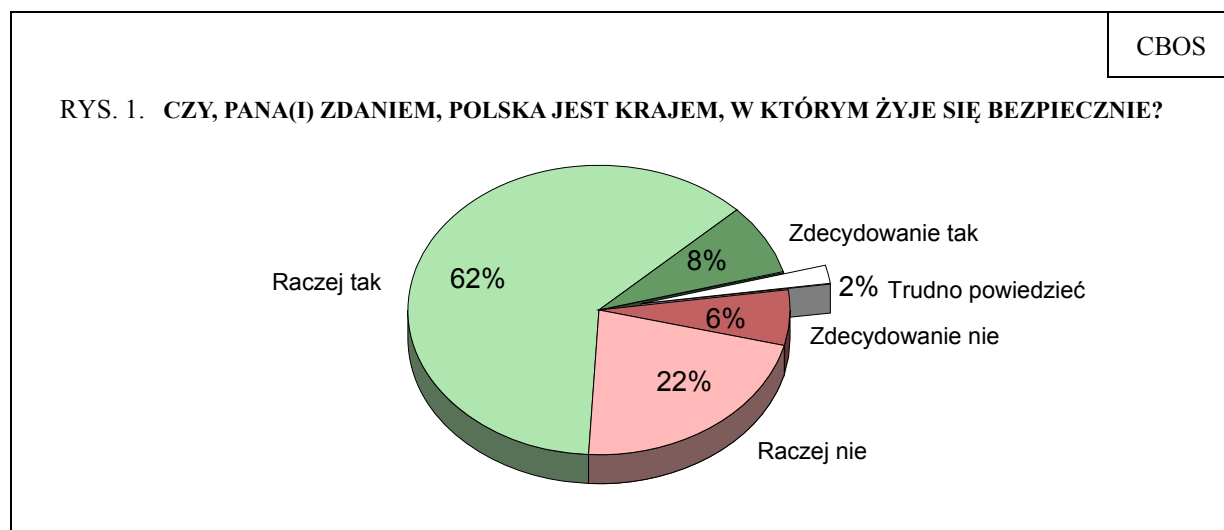
- ▶ W społecznym przekonaniu filarami bezpieczeństwa kraju są nowoczesna armia oraz obecność w sojuszu militarnym, takim jak NATO (odpowiednio: 83% i 81% badanych wskazało je jako czynniki wzmacniające bezpieczeństwo kraju). Ogromna większość respondentów (79%) dostrzega także związek między stanem bezpieczeństwa a poziomem rozwoju gospodarczego kraju.

Bezpieczeństwo kraju najczęściej kojarzy się z ochroną przed zagrożeniem militarnym. Tymczasem zagadnienia dotyczące bezpieczeństwa państwa obejmują szerszy kontekst. Jak zauważają autorzy opracowanej przez BBN „Białej księgi bezpieczeństwa narodowego RP”, zagrożenia dla Polski mają dziś głównie niemilitarny charakter. W dokumencie tym stwierdza się, że najważniejsze wyzwania, przed jakimi stoi nasz kraj, „wiążą się z zapewnieniem niezakłóconego rozwoju gospodarczego państwa, stabilnej sytuacji finansowej i spójnej, dalekosiężnej polityki społecznej przeciwdziałającej niżowi demograficznemu”¹.

Kwestie dotyczące szeroko rozumianego bezpieczeństwa poruszyliśmy w jednym z ostatnich badań². Rezultaty zestawiliśmy z naszymi wcześniejszymi danymi oraz z wynikami badania BBN realizowanego przez CBOS w grudniu 2011 roku. Wyniki badania BBN opublikowano we wspomnianej „Białej księdze”.

OCENA STANU BEZPIECZEŃSTWA W KRAJU

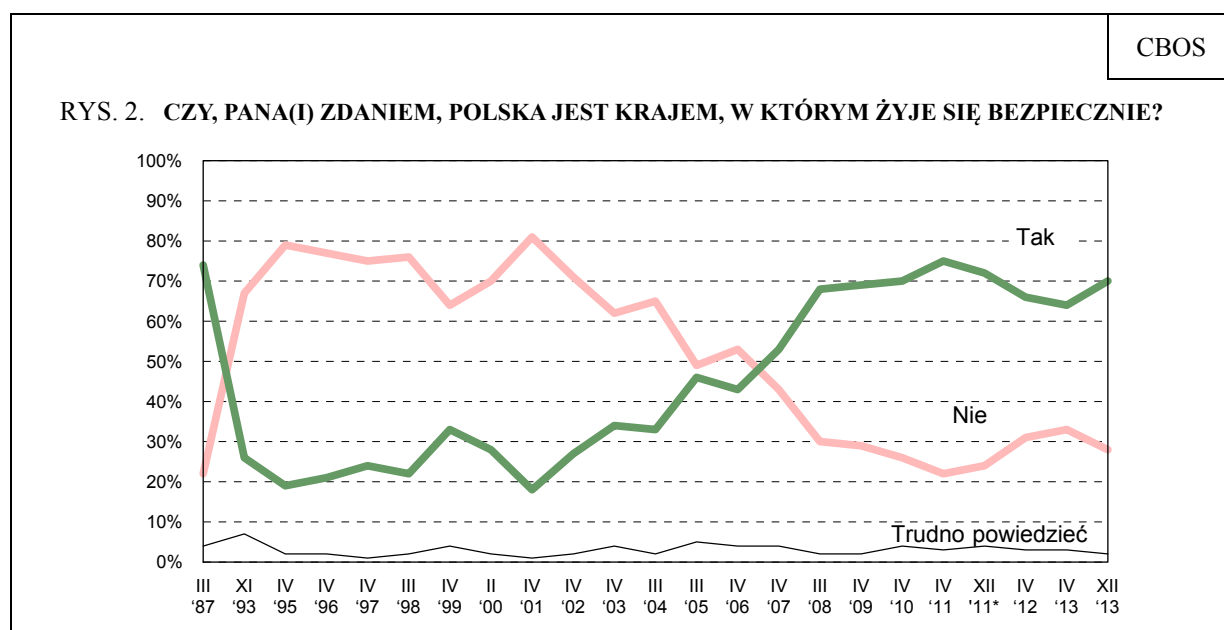
W ocenie większości badanych (70%) Polska jest dziś krajem, w którym żyje się bezpiecznie.

¹ Por. „Biała księga bezpieczeństwa narodowego RP”, BBN, Warszawa 2013.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (283) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 5–12 grudnia 2013 roku na liczącej 910 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Poziom poczucia bezpieczeństwa należy do najwyższych w całym okresie III RP. Transformacja ustrojowa przyczyniła się do gwałtownego spadku poczucia bezpieczeństwa w kraju. Najgorsze oceny stanu bezpieczeństwa rejestrowaliśmy w kwietniu 2001 roku, kiedy to ponad cztery piąte badanych (81%) miało poczucie, że Polska jest krajem, w którym nie żyje się bezpiecznie. Od tego momentu oceny stanu bezpieczeństwa w Polsce zaczęły się poprawiać. W kwietniu 2007 roku po raz pierwszy odsetek osób pozytywnie oceniających stan bezpieczeństwa w kraju był wyższy od odsetka respondentów postrzegających go negatywnie.

* Badanie BBN XII 2011

Przekonanie, że Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie, przeważa we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Stosunkowo najniższy poziom poczucia bezpieczeństwa notujemy wśród osób o niskim statusie materialnym, określających warunki materialne swojego gospodarstwa domowego jako złe (54% pozytywnych ocen stanu bezpieczeństwa i 42% negatywnych).

POSTRZEGANE ZAGROŻENIA DLA BEZPIECZEŃSTWA POLSKI

Zagrożeń dla bezpieczeństwa Polski należy dziś, w ocenie respondentów, upatrywać przede wszystkim w sytuacji społecznej w kraju. W opinii największej części badanych w najbliższym czasie zagrożenie mogą stanowić narastająca bieda, złe warunki życia ludzi (ogółem 61% ocenia je jako realne, w tym 17% jako nieuchronne) oraz starzenie się

społeczeństwa, zapaść demograficzna (60%). Blisko połowa ankietowanych (47%) obawia się niepokojów i protestów społecznych, niewiele mniej (44%) wzrostu przestępczości w Polsce. Jako dość istotne zagrożenie postrzegana jest też cyberprzestępczość skierowana przeciw instytucjom państwowym, przedsiębiorstwom i bankom (40%). Rzadziej niepokój budzi możliwy wzrost przestępczości zorganizowanej, działalności mafijnej (36%).

Niespełna jedna trzecia badanych (31%) jako realne postrzega zagrożenie poważnymi konfliktami między różnymi grupami społecznymi w Polsce. Więcej niż co czwarty respondent (28%) za prawdopodobny uznaje rozwój organizacji politycznych głoszących skrajne poglądy. Podobnie liczna grupa (26%) przewiduje upadek rządu i chaos polityczny w Polsce. Mniej więcej równie prawdopodobne wydają się czarne scenariusze rozwoju sytuacji ekonomicznej: bankructwo Polski, niezdolność do spłaty zaciągniętych przez nasz kraj zobowiązań (28%), trwale zahamowanie wzrostu gospodarczego w Polsce (28%), zagrożenie bezpieczeństwa energetycznego – braki w dostawie energii elektrycznej i paliw (27%).

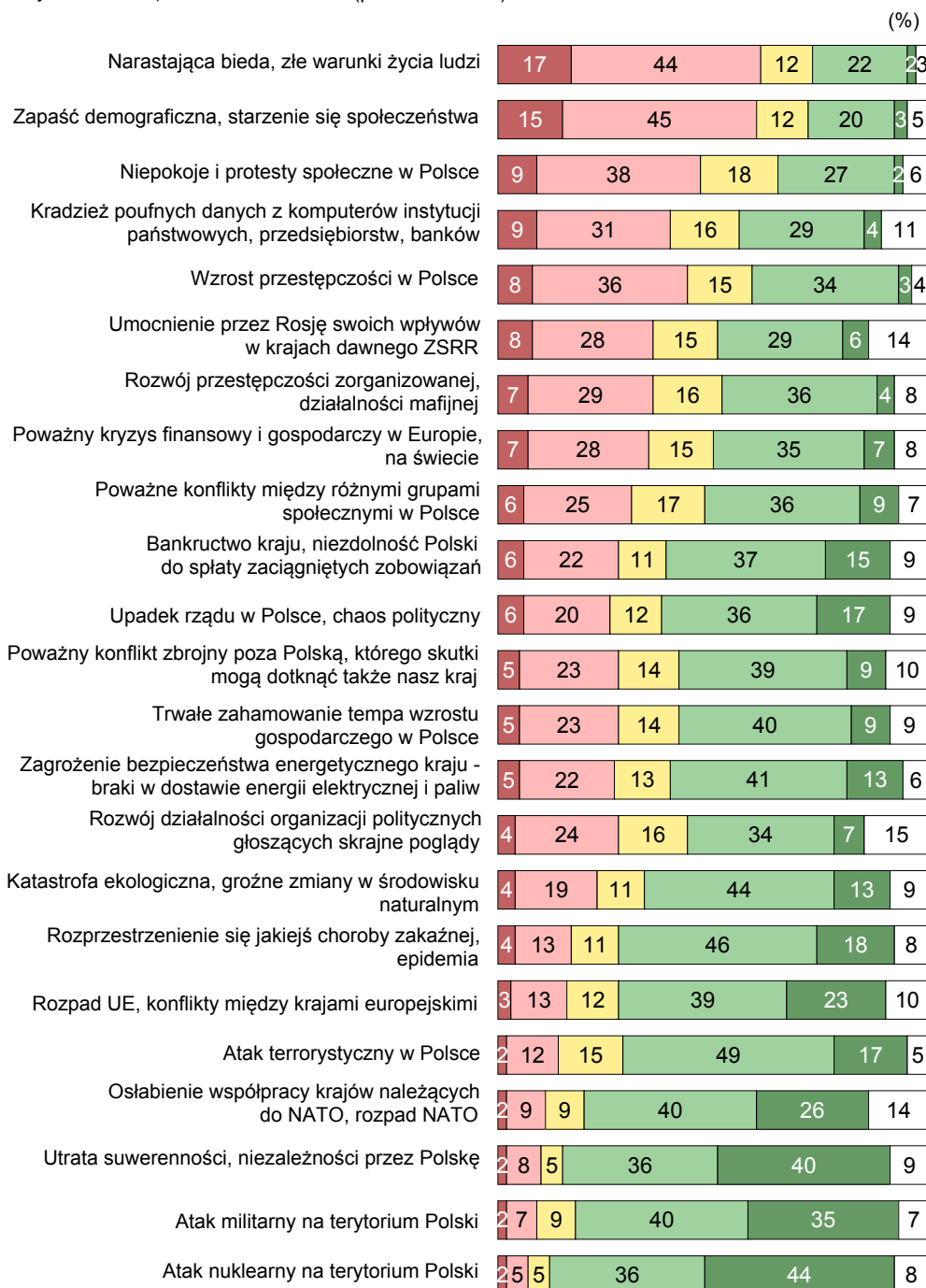
Jeśli chodzi o zagrożenia płynące z zewnątrz, to zaniepokojenie budzi przede wszystkim możliwe umocnienie przez Rosję swoich wpływów w krajach byłego ZSRR – za prawdopodobne uznało je 36% badanych. Niemal równie często (35%) źródłem obaw jest kryzys finansowy i gospodarczy w Europie i na świecie. Więcej niż co czwarty respondent (28%) za realne zagrożenie uznaje poważny konflikt zbrojny poza Polską, którego skutki mogą dotknąć także nasz kraj. Zdecydowanie mniej prawdopodobne wydają się takie zagrożenia, jak: rozpad UE i konflikty między krajami europejskimi (16%), atak terrorystyczny (14%), rozpad NATO (11%), utrata niepodległości przez Polskę (10%), atak militarny (9%) czy nuklearny na Polskę (7%).

Jako dość mało realne postrzegane są takie zagrożenia dla człowieka i środowiska, w którym żyje, jak: katastrofa ekologiczna (23% badanych uważa je za realne) czy rozprzestrzenienie się jakiejś groźnej choroby zakaźnej, wybuch epidemii (17%).

RYS. 3. JAK PAN(I) SĄDZI, CO I W JAKIM STOPNIU MOŻE OBECNIE I W NAJBLIŻSZYM CZASIE STANOWIĆ REALNE ZAGROŻENIE DLA BEZPIECZEŃSTWA POLSKI? ODPOWIEDZI PROSZĘ ZAZNACZAĆ NA SKALI OD 0 DO 10, NA KTÓREJ 0 OZNACZA, ŻE PRAKTYCZNIE NIE MA OBECNIE TAKIEGO ZAGROŻENIA, A 10 - ŻE TAKIE ZAGROŻENIE JEST BARDZO REALNE, TRUDNE DO UNIKNIĘCIA

■ Takie zagrożenie jest bardzo realne, trudne do uniknięcia (punkt 10 na skali)
 ■ Takie zagrożenie wydaje się realne (punkty 6-9 na skali)
 ■ Takie zagrożenie jest prawdopodobne w 50% (punkt 5 na skali)

■ Raczej nie ma takiego zagrożenia, jest mało prawdopodobne (punkty 1-4 na skali)
 ■ Praktycznie nie ma takiego zagrożenia, jest ono zupełnie nieprawdopodobne (punkt 0 na skali)
 □ Trudno powiedzieć

Większość z wymienionych zagrożeń znalazła się w badaniu BBN z 2011 roku. Porównanie wyników obu badań (średnich na skali określającej prawdopodobieństwo ich wystąpienia) pokazuje, które z nich wzbudzają obecnie większe obawy niż poprzednio, a które są uważane za mniej realne. Jako mniej realne dziś niż przed dwoma laty odbierane jest przede wszystkim zagrożenie poważnym kryzysem finansowym i gospodarczym w Europie. Zmalały także obawy przed zagrożeniem bezpieczeństwa energetycznego kraju, rozwojem działalności skrajnych ruchów politycznych, atakiem terrorystycznym i wybuchem epidemii. Bardziej realny obecnie niż dwa lata temu wydaje się respondentom upadek rządu i utrata suwerenności przez Polskę

Tabela 1

Jak Pan(i) sądzi, co i w jakim stopniu może obecnie i w najbliższym czasie stanowić realne zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski?	XII 2011	XII 2013
	Średnie na skali od 0 do 10	
Narastająca bieda, złe warunki życia ludzi	6,41	6,36
Zapaść demograficzna, starzenie się społeczeństwa	-	6,33
Niepokoje i protesty społeczne*	5,87	5,63
Kradzież poufnych danych z komputerów instytucji państwowych, przedsiębiorstw, banków**	5,05	5,29
Wzrost przestępczości w Polsce	5,40	5,22
Umocnienie przez Rosję swoich wpływów w krajach dawnego ZSRR		4,99
Rozwój przestępczości zorganizowanej, działalności mafijnej	5,03	4,90
Poważny kryzys finansowy i gospodarczy w Europie, na świecie	6,43	4,80
Rozwój działalności organizacji politycznych głoszących skrajne poglądy	4,92	4,52
Poważne konflikty między różnymi grupami społecznymi w Polsce	4,52	4,51
Trwałe zahamowanie tempa wzrostu gospodarczego w Polsce	-	4,32
Poważny konflikt zbrojny poza Polską, którego skutki mogą dotknąć także nasz kraj	-	4,24
Bankructwo kraju, niezdolność Polski do spłaty zaciągniętych zobowiązań	-	3,98
Zagrożenie bezpieczeństwa energetycznego kraju – braki w dostawie energii elektrycznej i paliw	4,67	3,92
Upadek rządu w Polsce, chaos polityczny	3,25	3,79
Katastrofa ekologiczna, groźne zmiany w środowisku naturalnym	3,76	3,76
Atak terrorystyczny w Polsce	3,50	3,14
Rozprzestrzenienie się jakiejś choroby zakaźnej, epidemia	3,49	3,12
Rozpad UE, konflikty między krajami europejskimi	-	3,02
Oslabienie współpracy krajów należących do NATO, rozpad NATO	-	2,50
Atak militarny na terytorium Polski	2,02	2,11
Utrata suwerenności, niezależności przez Polskę	1,47	1,92
Atak nuklearny na terytorium Polski	1,67	1,56

* W 2011 roku pytano o niepokoje, protesty społeczne związane z koniecznością ograniczania wydatków państwa i reformami wprowadzanymi przez rząd

** W 2011 roku pytano o kradzież poufnych danych z komputerów instytucji państwowych

Na szaro zaznaczono różnice średnich istotne na poziomie 0,01

Wszystkie omawiane zagrożenia istotnie wiążą się z oceną stanu bezpieczeństwa w Polsce. Postrzeganie stanu bezpieczeństwa kraju najsilniej łączy się z odczuwanym zagrożeniem rozwojem przestępczości (R Pearsona=0,36). Do najważniejszych korelatów oceny bezpieczeństwa należą ponadto opinie o zagrożeniu rozwojem przestępczości zorganizowanej (R Pearsona=0,29), narastającą biedą (0,28), poważnym kryzysem gospodarczym i finansowym w Europie i na świecie (0,27) oraz trwałym zahamowaniem tempa rozwoju gospodarczego w Polsce (0,27).

OD CZEGO ZALEŻY BEZPIECZEŃSTWO KRAJU?

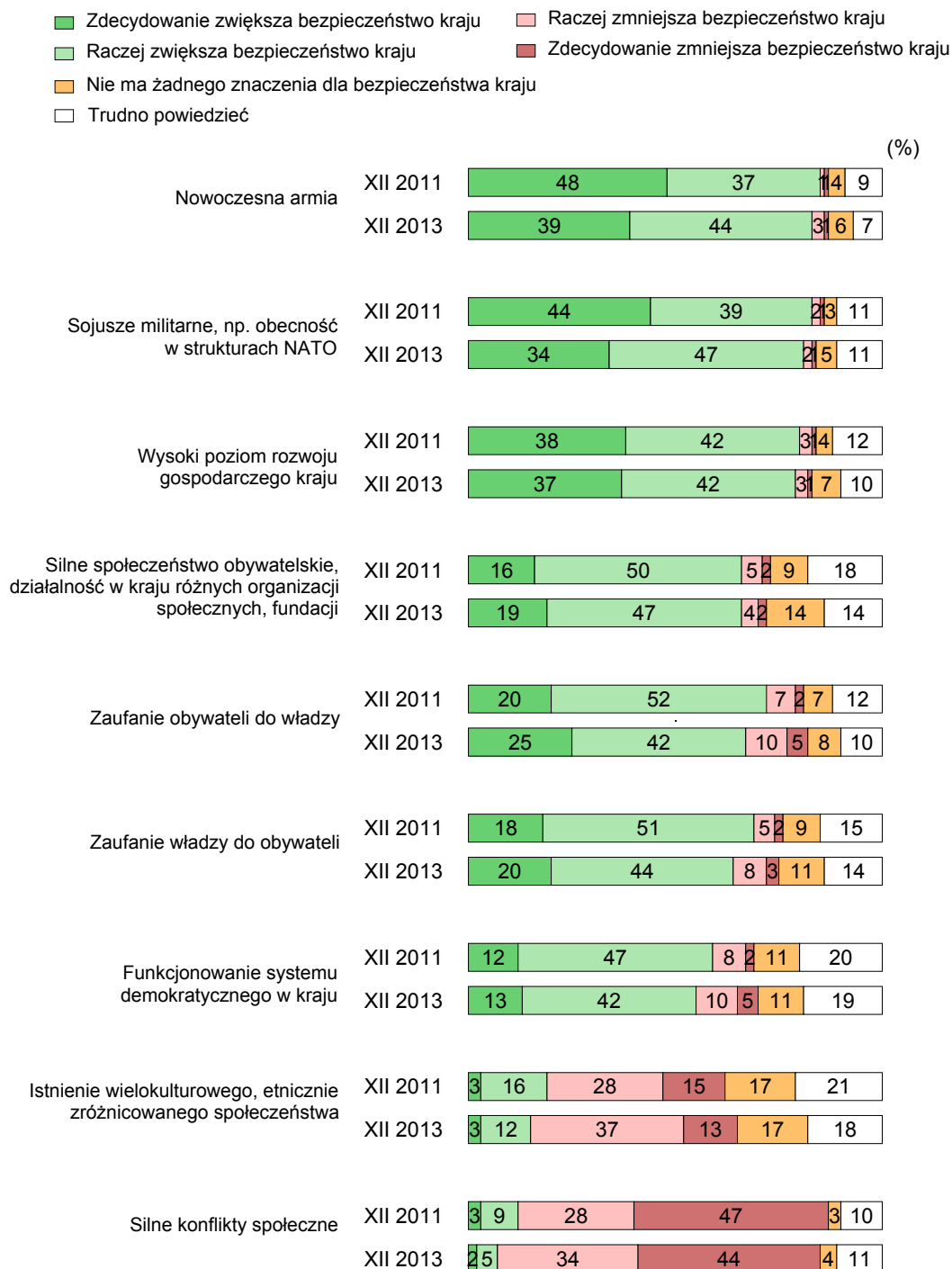
W społecznym przekonaniu filarami bezpieczeństwa kraju są nowoczesna armia oraz obecność w sojuszu militarnym, takim jak NATO (odpowiednio: 83% i 81% badanych wskazało je jako czynniki wzmacniające bezpieczeństwo kraju). Ogromna większość respondentów (79%) dostrzega także związek między stanem bezpieczeństwa a poziomem rozwoju gospodarczego kraju.

W ocenie większości ankietowanych do umacniania bezpieczeństwa przyczynia się także istnienie wysokiego kapitału zaufania społecznego: zaufania obywateli do władzy (67%), władzy do obywateli (64%) oraz istnienie silnego społeczeństwa obywatelskiego (66%). Ponad połowa badanych (55%) zauważa związek między poziomem bezpieczeństwa a istnieniem systemu demokratycznego. Być może według nich państwa demokratyczne mniej chętnie niż niedemokratyczne angażują się w konflikty zbrojne, ponadto mechanizmy demokratyczne związane m.in. z wyborami i zmianą władzy zapobiegają kumulowaniu się napięć społecznych.

Do czynników osłabiających bezpieczeństwo dość jednoznacznie zaliczano występowanie silnych konfliktów społecznych (78%). W ocenie połowy badanych (50%) niekorzystnie na stan bezpieczeństwa oddziałuje także istnienie wielokulturowego, etnicznie zróżnicowanego społeczeństwa.

Postrzeganie czynników wzmacniających i osłabiających bezpieczeństwo państwa nie zmieniało się w zasadniczy sposób w ciągu ostatnich dwóch lat. Niemniej jednak nieco mniej osób niż w badaniu BBN dostrzega dziś pozytywny wpływ kapitału zaufania społecznego na poziom bezpieczeństwa. Nieco więcej osób skłonnych jest natomiast dostrzegać zagrożenia dla bezpieczeństwa wynikające z istnienia wielokulturowego, etnicznie zróżnicowanego społeczeństwa oraz występowania silnych konfliktów społecznych.

RYS. 4. JAK PAN(I) SĄDZI, OD CZEGO ZALEŻY BEZPIECZEŃSTWO KRAJU? O KAŻDEJ Z WYMIENIONYCH KWESTII PROSZĘ POWIEDZIEĆ, JAKIE JEST JEJ ZNACZENIE DLA BEZPIECZEŃSTWA KRAJU

Dla lepszego zrozumienia sposobu myślenia badanych o bezpieczeństwie kraju przeprowadzono dodatkowe analizy statystyczne³. Miały one na celu zbadanie wewnętrznych powiązań między poszczególnymi czynnikami mogącymi wzmacniać lub osłabiać bezpieczeństwo i ujęcie ich w szersze kategorie poznawcze. W wyniku analiz wyodrębniono trzy zgeneralizowane czynniki oddziałujące na bezpieczeństwo kraju. Pierwszy grupuje wymierne determinanty bezpieczeństwa kraju, mające fundamentalne dlań znaczenie: przynależność do sojuszy militarnych, istnienie nowoczesnej armii, wysoki poziom rozwoju gospodarczego. Drugi czynnik skupia uwarunkowania o charakterze społeczno-politycznym, nieodgrywające pierwszoplanowej roli dla bezpieczeństwa, ale je wspierające: zaufanie między władzą a obywatelem, silne społeczeństwo obywatelskie oraz funkcjonowanie demokracji. W trzecim czynniku znalazły się postrzegane źródła potencjalnych zagrożeń dla bezpieczeństwa kraju: istnienie wielokulturowego, etnicznie zróżnicowanego społeczeństwa oraz silne konflikty społeczne.

Warto ponadto zauważyć, że poziom gospodarczy kraju oraz zdolność do zapewnienia sobie bezpieczeństwa poprzez istnienie nowoczesnej armii i członkostwo w sojuszach militarnych są – w odczuciu społecznym – powiązane z istnieniem społeczeństwa obywatelskiego i demokracji oraz z małym natężeniem konfliktów społecznych.

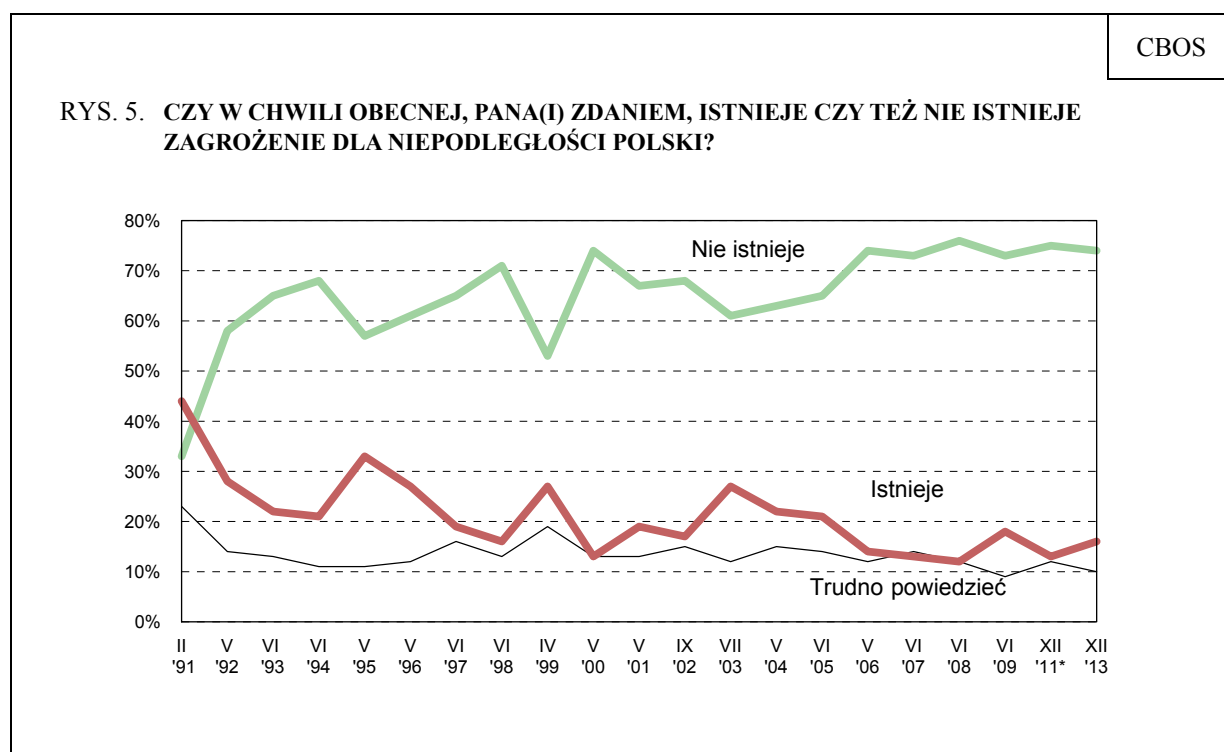
Tabela 2

Determinanty bezpieczeństwa kraju	Czynnik I	Czynnik II	Czynnik III
	Filary bezpieczeństwa kraju	Kontekst społeczno-polityczny bezpieczeństwa	Źródła zagrożeń dla bezpieczeństwa
Sojusze militarne, np. obecność w strukturach NATO	0,824		
Wysoki poziom rozwoju gospodarczego kraju	0,781		
Nowoczesna armia	0,766		
Zaufanie władzy do obywateli		0,855	
Zaufanie obywateli do władzy		0,850	
Silne społeczeństwo obywatelskie, działalność w kraju różnych organizacji społecznych, fundacji	0,401	0,553	
Funkcjonowanie systemu demokratycznego w kraju	0,388	0,477	0,352
Istnienie wielokulturowego, etnicznie zróżnicowanego społeczeństwa			0,770
Silne konflikty społeczne	-0,311		0,642
Procent wariancji wyjaśnionej:	38	14	12

³ Przeprowadzono analizę czynnikową z użyciem rotacji varimax.

POSTRZEGANE ZAGROŻENIA DLA NIEPODLEGŁOŚCI POLSKI

Zdecydowana większość Polaków (74%) uważa, że obecnie niepodległość naszego kraju nie jest zagrożona. O istnieniu takiego niebezpieczeństwa przekonanych jest 16% badanych.

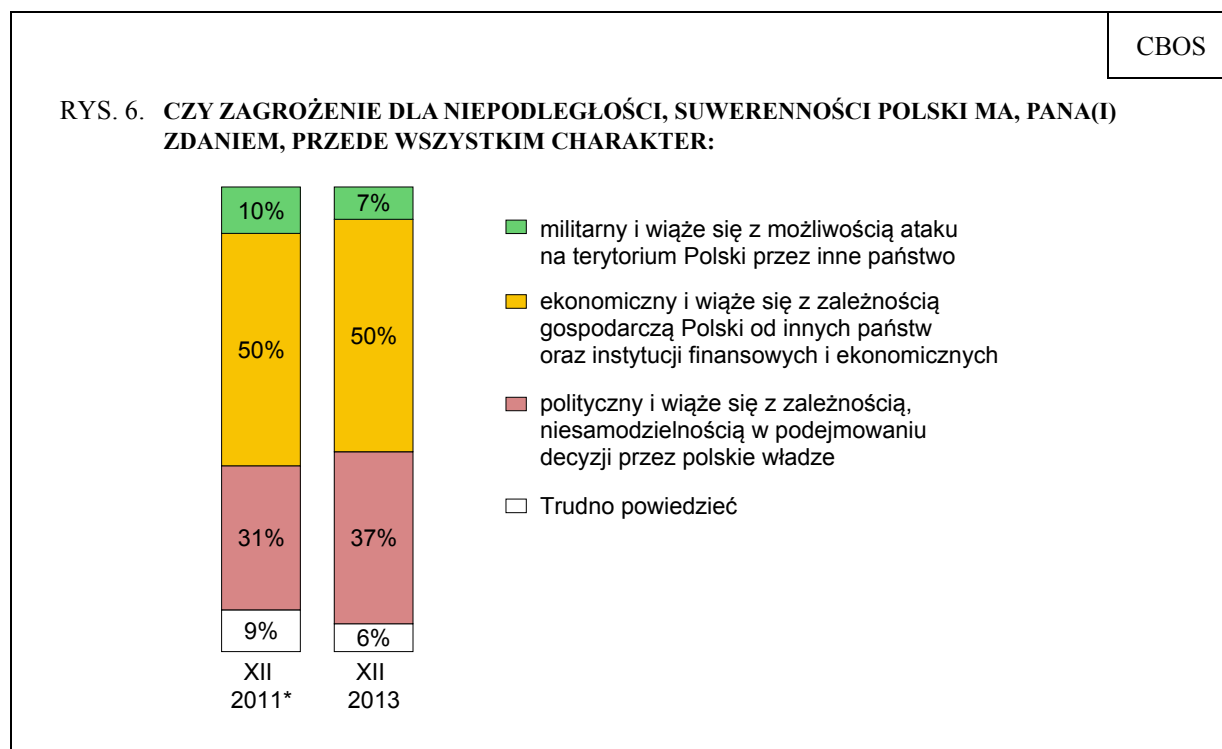
* Badanie BBN

Jak pokazuje historia naszych badań, obawy dotyczące bezpieczeństwa zewnętrznego Polski wiązały się przede wszystkim z postrzeganym zagrożeniem ze strony ZSRR, a potem Rosji. Na początku 1991 roku, kiedy istniał jeszcze ZSRR, poczucie zagrożenia dla niepodległości Polski miało 44% badanych. Od momentu rozpadu Związku Radzieckiego obawy przed utratą suwerenności wyraźnie zmalały. W kolejnych latach poczucie zagrożenia stopniowo słabło, choć wydarzenia związane z sytuacją międzynarodową przejściowo wzmacniały obawy. W 1995 roku niepokój budził zdecydowany sprzeciw Rosji wobec rozszerzenia NATO, co wzmacniało przekonanie, że kraj ten nie zrezygnował ze starań o odbudowę strefy swoich wpływów w naszym regionie. W kwietniu 1999 roku przejściowe nasilenie obaw przed utratą lub ograniczeniem suwerenności spowodowane było z kolei interwencją NATO w Jugosławii i stanowiskiem Rosji w serbsko-albańskim konflikcie o Kosowo. Pewien wzrost niepokoju o suwerenność Polski notowaliśmy przed wejściem

naszego kraju do Unii Europejskiej. Już po akcesji niepokój ten osłabł. Obecnie – z ponaddwudziestoletniej perspektywy – poziom obaw o niepodległość Polski należy uznać za niewielki.

Przekonanie, że niepodległość Polski nie jest obecnie zagrożona, przeważa we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Obawom o niepodległość Polski sprzyja przede wszystkim niezadowolenie z warunków bytu. Zagrożenie dla suwerenności naszego kraju dostrzega więcej niż co czwarty badany źle oceniający swoje warunki materialne (26%). Nie bez znaczenia jest także orientacja polityczna ankietowanych. Zagrożenie dla niepodległości Polski częściej dostrzegają osoby o prawicowych poglądach politycznych (25%) niż deklarujące orientacje lewicową (13%) lub centrową (14%). Względnie dużo obawiających się o niepodległość Polski jest wśród respondentów najbardziej religijnych – praktykujących religijnie kilka razy w tygodniu (28%).

Osoby dostrzegające zagrożenie dla niepodległości Polski rzadko wiążą je przede wszystkim z możliwością militarnego ataku na terytorium naszego kraju (7% wskazań). Źródłem obaw jest najczęściej gospodarcza zależność Polski od innych państw oraz instytucji finansowych i ekonomicznych (50%). Duża grupa osób zaniepokojonych możliwą utratą przez Polskę suwerenności (37%) upatruje zagrożenia przede wszystkim w zależności politycznej naszego kraju, niesamodzielności w podejmowaniu decyzji przez polskie władze. W ciągu ostatnich dwóch lat obawy o polityczną niezależność Polski nieco się zwiększyły.

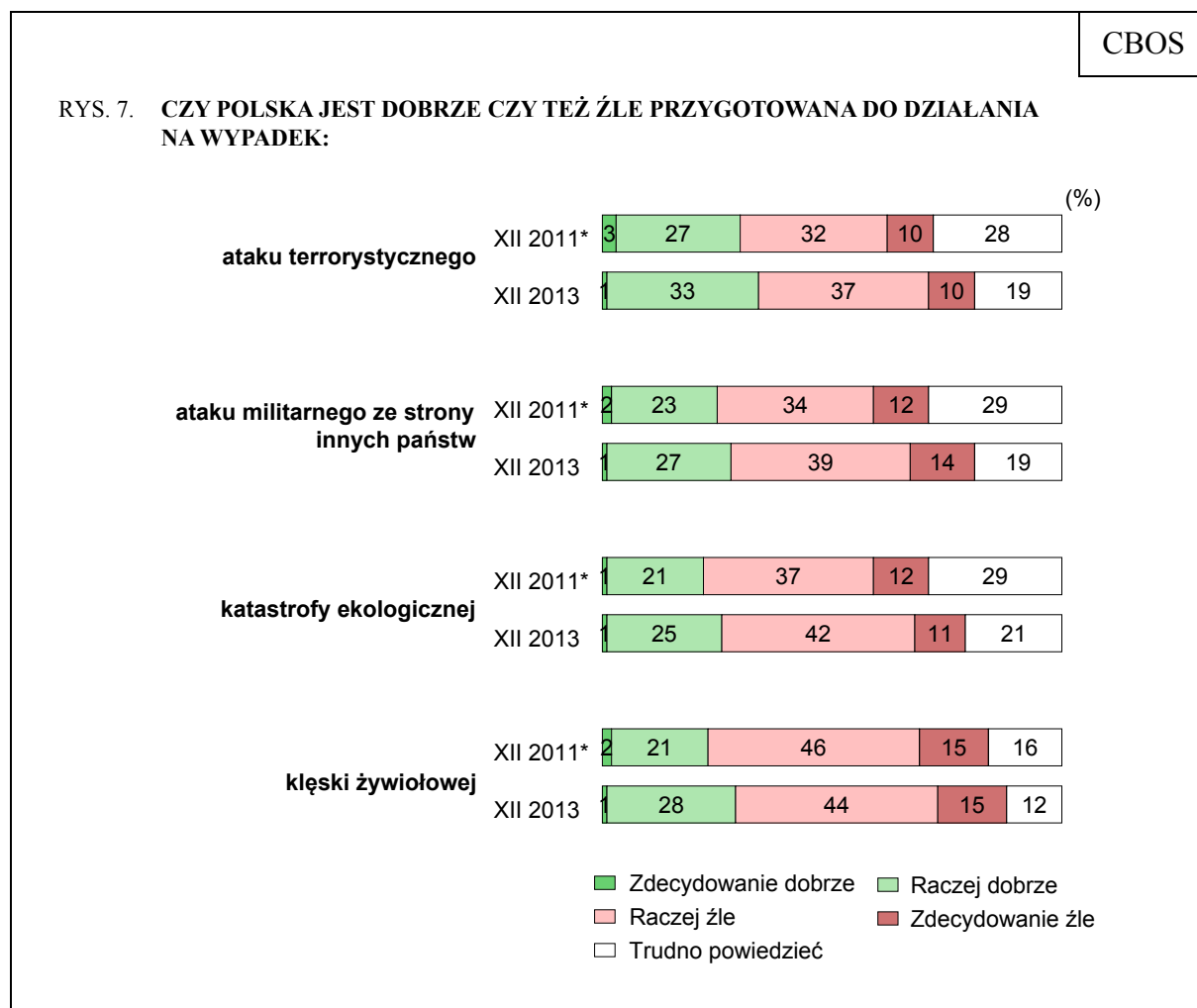

* Badanie BBN

PRZYGOTOWANIE DO DZIAŁANIA W SYTUACJACH NAGŁYCH, NIESPODZIEWANYCH

W ocenie przeważającej części opinii społecznej Polska nie jest dobrze przygotowana do reagowania w sytuacjach nagłych, nieoczekiwanych. Ponad połowa badanych wyraża obawy dotyczące przygotowania naszego kraju do działania na wypadek klęski żywiołowej (59%), katastrofy ekologicznej (53%) czy ataku militarnego (53%). Nieco mniej krytycznie oceniana jest gotowość do działania w sytuacji ataku terrorystycznego (47% ocen negatywnych). Być może wynika to z przeświadczenia, że dziś – w dobie walki z terroryzmem – służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo kraju są szczególnie wyczulone na tego typu zagrożenia.

Opinie badanych na temat przygotowania Polski do działania w sytuacjach nagłych, niespodziewanych są obecnie nieco bardziej wykrystalizowane niż dwa lata temu, jednak oceny w tej kwestii niewiele się zmieniły.

* Badanie BBN

Poziom obaw o bezpieczeństwo naszego kraju jest dziś względnie niski. Większość osób nie dostrzega zagrożenia dla niepodległości Polski oraz dobrze ocenia poziom bezpieczeństwa w kraju. Społeczne odczucia dotyczące istniejących wyzwań dla bezpieczeństwa narodowego są w znacznej mierze zbieżne z diagnozą zawartą we wspomnianym na wstępie raporcie BBN. W odczuciu społecznym zagrożeń dla bezpieczeństwa Polski należy dziś upatrywać głównie w sytuacji społecznej w kraju. W najbliższym czasie zagrożenie mogą stanowić zatem przede wszystkim narastająca bieda i złe warunki życia ludzi oraz starzenie się społeczeństwa, zapaść demograficzna. Jeśli chodzi o zagrożenia zewnętrzne, to zaniepokojenie budzi przede wszystkim możliwe umocnienie przez Rosję swoich wpływów w krajach byłego ZSRR. Jako obecnie mniej realne niż przed dwoma laty odbierane jest natomiast zagrożenie poważnym kryzysem finansowym i gospodarczym w Europie.

Opracowała
Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1

		Czy, Pana(i) zdaniem, Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		70	28	2	910
Płeć	Mężczyźni	75	24	1	435
	Kobiety	66	31	3	475
Wiek	18-24 lata	75	24	1	105
	25-34	60	38	1	183
	35-44	67	31	2	157
	45-54	76	21	3	147
	55-64	79	19	1	159
	65 lat i więcej	69	28	4	159
Miejsce zamieszkania	Wieś	70	27	3	348
	Miasto do 19 999	63	35	2	138
	20 000 - 99 999	75	24	1	175
	100 000 - 499 999	70	28	2	153
	500 000 i więcej mieszk.	75	24	1	95
Wykształcenie	Podstawowe	69	30	1	199
	Zasadnicze zawodowe	67	30	3	225
	Średnie	75	22	3	303
	Wyższe	68	31	0	184
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	75	24	1	81
	Średni personel, technicy	77	23		32
	Pracownicy adm.-biurowi	58	39	4	67
	Pracownicy usług	79	20	1	65
	Robotnicy wykwalifikowani	68	32	1	97
	Robotnicy niewykwalifik.	66	28	6	58
	Rolnicy	93	7		38
	Pracujący na własny rach.	81	19		35
Bierni zawodowo	Renciści	71	28	1	43
	Emeryci	73	24	3	200
	Uczniowie i studenci	64	34	1	48
	Bezrobotni	61	34	4	85
	Gospodynie domowe i inni	63	35	2	62
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	67	32	1	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	71	25	4	83
	sekt. pryw. poza rolnict.	72	26	1	217
	prywatnym gosp. rolnym	92	8		43
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	62	36	1	128
	501-750	71	25	4	90
	751-1000	72	27	1	133
	1001-1500	72	25	3	142
	Powyżej 1500 zł	77	22	1	179
Ocena własnych war. mater.	Złe	54	42	4	129
	Średnie	69	28	3	392
	Dobre	77	22	1	389
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	79	20	1	51
	Raz w tygodniu	69	28	2	366
	1-2 razy w miesiącu	67	31	3	161
	Kilka razy w roku	76	23	1	228
	W ogóle nie uczestniczy	62	34	3	104
Poglądy polityczne	Lewica	66	32	1	151
	Centrum	72	26	2	312
	Prawica	70	28	2	225
	Trudno powiedzieć	71	25	3	222

Tabela 2

		Jak Pan(i) sądzi, w jakim stopniu narastająca bieda, złe warunki życia ludzi mogą obecnie i w najbliższym czasie stanowić realne zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski? Odpowiedzi proszę zaznaczać na skali od 0 do 10				Liczba osób
		Takie zagrożenie jest mało prawdopodobne (punkty 0–4 na skali)	Takie zagrożenie jest prawdopodobne w 50% (punkt 5)	Takie zagrożenie jest realne (punkty 6–10)	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		24	12	61	3	909
Płeć	Mężczyźni	30	14	53	3	435
	Kobiety	19	11	68	3	475
Wiek	18-24 lata	23	14	62	1	105
	25-34	21	14	63	2	183
	35-44	24	12	62	2	157
	45-54	27	11	60	2	147
	55-64	27	12	59	2	159
	65 lat i więcej	24	10	59	7	158
Miejsce zamieszkania	Wieś	21	13	62	4	348
	Miasto do 19 999	23	13	61	4	138
	20 000 - 99 999	26	11	60	3	175
	100 000 - 499 999	24	13	64		153
	500 000 i więcej mieszk.	37	7	56		95
Wykształcenie	Podstawowe	17	11	67	6	199
	Zasadnicze zawodowe	22	13	62	3	225
	Średnie	27	13	58	2	302
	Wyższe	31	11	57	1	184
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	35	6	57	1	81
	Średni personel, technicy	46	15	39		32
	Pracownicy adm.-biurowi	15	14	69	2	67
	Pracownicy usług	28	16	56		65
	Robotnicy wykwalifikowani	23	14	62	1	97
	Robotnicy niewykwalifik.	13	14	68	5	58
	Rolnicy	31	9	55	5	38
	Pracujący na własny rach.	35	22	40	4	35
Bierni zawodowo	Renciści	17	8	72	3	42
	Emeryci	25	11	59	6	200
	Uczniowie i studenci	32	13	55		48
	Bezrobotni	13	8	78	1	85
	Gospodynie domowe i inni	20	15	63	1	62
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	24	9	65	1	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	23	9	68		83
	sekt. pryw. poza rolnict.	29	17	52	1	217
	prywatnym gosp. rolnym	28	10	55	8	43
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	17	9	74		128
	501-750	19	11	66	4	90
	751-1000	24	9	65	2	133
	1001-1500	21	17	60	3	141
	Powyżej 1500 zł	38	11	49	2	179
Ocena własnych war. mater.	Złe	12	8	78	2	129
	Średnie	19	10	68	3	392
	Dobre	34	15	48	2	389
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	26	9	62	3	51
	Raz w tygodniu	28	12	58	3	365
	1-2 razy w miesiącu	15	12	67	5	161
	Kilka razy w roku	26	12	60	2	228
	W ogóle nie uczestniczy	22	14	62	2	104
Poglądy polityczne	Lewica	29	8	62	2	151
	Centrum	27	13	60	1	312
	Prawica	26	10	61	2	225
	Trudno powiedzieć	16	15	62	7	222

Tabela 3

		Jak Pan(i) sądzi, w jakim stopniu zapaść demograficzna, starzenie się społeczeństwa może obecnie i w najbliższym czasie stanowić realne zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski? Odpowiedzi proszę zaznaczać na skali od 0 do 10				Liczba osób
		Takie zagrożenie jest mało prawdopodobne (punkty 0–4 na skali)	Takie zagrożenie jest prawdopodobne w 50% (punkt 5)	Takie zagrożenie jest realne (punkty 6–10)	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		23	12	60	5	907
Płeć	Mężczyźni	26	13	57	4	433
	Kobiety	20	10	62	7	474
Wiek	18-24 lata	33	11	52	4	104
	25-34	21	15	59	5	183
	35-44	18	12	66	4	157
	45-54	25	9	63	3	147
	55-64	24	11	60	4	159
	65 lat i więcej	20	10	57	13	157
Miejsce zamieszkania	Wieś	19	11	63	8	347
	Miasto do 19 999	22	15	55	8	137
	20 000 - 99 999	25	10	61	4	175
	100 000 - 499 999	29	13	56	2	153
	500 000 i więcej mieszk.	26	10	62	2	95
Wykształcenie	Podstawowe	20	10	50	19	197
	Zasadnicze zawodowe	25	11	62	3	224
	Średnie	24	13	61	2	302
	Wyższe	22	11	66	1	184
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	17	13	69		81
	Średni personel, technicy	36	3	56	5	32
	Pracownicy adm.-biurowi	15	6	76	3	67
	Pracownicy usług	27	6	63	5	65
	Robotnicy wykwalifikowani	25	12	62	1	97
	Robotnicy niewykwalifik.	19	11	63	7	58
	Rolnicy	21	9	61	9	38
	Pracujący na własny rach.	24	8	64	4	35
Bierni zawodowo	Renciści	19	10	63	8	42
	Emeryci	22	10	57	11	198
	Uczniowie i studenci	27	16	52	4	47
	Bezrobotni	27	22	47	4	85
	Gospodynie domowe i inni	23	20	51	6	62
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	18	10	69	3	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	19	7	71	2	83
	sekt. pryw. poza rolnict.	28	10	60	2	217
	prywatnym gosp. rolnym	19	8	64	10	43
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	32	8	53	8	128
	501-750	15	13	61	12	90
	751-1000	25	9	61	5	133
	1001-1500	18	14	62	5	141
	Powyżej 1500 zł	27	11	61	1	179
Ocena własnych war. mater.	Złe	18	9	66	7	129
	Średnie	20	12	62	6	391
	Dobre	28	12	56	4	387
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	22	13	50	15	51
	Raz w tygodniu	23	12	61	5	364
	1-2 razy w miesiącu	18	10	67	5	160
	Kilka razy w roku	25	14	55	7	228
	W ogóle nie uczestniczy	25	10	63	2	104
Poglądy polityczne	Lewica	22	9	67	2	151
	Centrum	24	14	61	1	312
	Prawica	23	10	58	8	225
	Trudno powiedzieć	22	11	55	12	219

Tabela 4

		Jak Pan(i) sądzi, w jakim stopniu niepokoje i protesty społeczne w Polsce mogą obecnie i w najbliższym czasie stanowić realne zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski? Odpowiedzi proszę zaznaczać na skali od 0 do 10				Liczba osób
		Takie zagrożenie jest mało prawdopodobne (punkty 0–4 na skali)	Takie zagrożenie jest prawdopodobne w 50% (punkt 5)	Takie zagrożenie jest realne (punkty 6–10)	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		29	18	47	6	908
Płeć	Mężczyźni	36	20	40	4	435
	Kobiety	23	17	54	6	474
Wiek	18-24 lata	26	17	56	1	105
	25-34	22	20	54	4	183
	35-44	32	19	45	5	157
	45-54	33	21	43	2	147
	55-64	33	18	44	4	159
	65 lat i więcej	30	15	40	15	157
Miejsce zamieszkania	Wieś	32	17	44	7	348
	Miasto do 19 999	30	18	45	7	137
	20 000 - 99 999	30	16	48	6	175
	100 000 - 499 999	27	21	49	3	153
	500 000 i więcej mieszk.	25	21	54		95
Wykształcenie	Podstawowe	27	16	41	16	199
	Zasadnicze zawodowe	31	21	44	4	224
	Średnie	30	19	49	2	302
	Wyższe	30	17	52	2	184
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	30	14	55	1	81
	Średni personel, technicy	42	10	43	5	32
	Pracownicy adm.-biurowi	20	21	54	6	67
	Pracownicy usług	18	22	57	2	65
	Robotnicy wykwalifikowani	38	20	41	1	97
	Robotnicy niewykwalifik.	21	21	49	8	58
	Rolnicy	40	8	42	11	38
	Pracujący na własny rach.	54	13	31	3	35
Bierni zawodowo	Renciści	30	12	55	3	42
	Emeryci	33	15	39	12	199
	Uczniowie i studenci	22	18	60		48
	Bezrobotni	23	29	47	1	85
	Gospodynie domowe i inni	20	25	47	7	62
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	24	21	52	3	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	24	18	56	2	83
	sekt. pryw. poza rolnict.	36	15	45	4	217
	prywatnym gosp. rolnym	38	13	41	7	43
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	28	23	43	7	128
	501-750	27	15	47	11	90
	751-1000	34	19	43	4	133
	1001-1500	28	16	49	7	140
	Powyżej 1500 zł	31	21	48	1	179
Ocena własnych war. mater.	Złe	22	21	49	8	129
	Średnie	25	19	50	6	391
	Dobre	37	17	42	4	389
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	32	10	47	11	51
	Raz w tygodniu	33	20	42	5	365
	1-2 razy w miesiącu	25	17	52	6	161
	Kilka razy w roku	29	14	52	5	228
	W ogóle nie uczestniczy	24	29	42	4	104
Poglądy polityczne	Lewica	31	21	47	2	151
	Centrum	34	19	46	1	312
	Prawica	29	16	51	4	224
	Trudno powiedzieć	23	18	43	15	222

Tabela 5

		Jak Pan(i) sądzi, w jakim stopniu wzrost przestępczości w Polsce może obecnie i w najbliższym czasie stanowić realne zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski? Odpowiedzi proszę zaznaczać na skali od 0 do 10				Liczba osób
		Takie zagrożenie jest mało prawdopodobne (punkty 0–4 na skali)	Takie zagrożenie jest prawdopodobne w 50% (punkt 5)	Takie zagrożenie jest realne (punkty 6–10)	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		37	15	44	4	909
Płeć	Mężczyźni	43	16	38	3	435
	Kobiety	32	14	49	5	475
Wiek	18-24 lata	51	13	35	1	105
	25-34	33	18	48	1	183
	35-44	35	16	48	1	157
	45-54	44	15	38	3	147
	55-64	37	16	45	2	159
	65 lat i więcej	30	10	47	13	158
Miejsce zamieszkania	Wieś	33	14	48	5	348
	Miasto do 19 999	40	8	48	3	138
	20 000 - 99 999	39	18	40	3	175
	100 000 - 499 999	38	17	42	3	153
	500 000 i więcej mieszk.	47	21	32		95
Wykształcenie	Podstawowe	28	13	49	10	199
	Zasadnicze zawodowe	34	15	49	2	225
	Średnie	42	15	41	2	302
	Wyższe	45	16	39	1	184
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	48	15	37		81
	Średni personel, technicy	50	5	45		32
	Pracownicy adm.-biurowi	35	14	47	4	67
	Pracownicy usług	38	10	51	1	65
	Robotnicy wykwalifikowani	38	12	48	2	97
	Robotnicy niewykwalifik.	23	24	51	2	58
	Rolnicy	36	22	39	3	38
	Pracujący na własny rach.	53	10	37		35
Bierni zawodowo	Renciści	30	22	43	6	42
	Emeryci	34	12	44	10	200
	Uczniowie i studenci	48	10	42		48
	Bezrobotni	34	25	41		85
	Gospodynie domowe i inni	38	16	42	3	62
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	39	14	46	1	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	31	18	48	3	83
	sekt. pryw. poza rolnict.	44	12	44	1	217
	prywatnym gosp. rolnym	39	18	40	3	43
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	33	11	53	3	128
	501-750	34	13	46	7	90
	751-1000	40	19	39	1	133
	1001-1500	33	10	50	6	141
	Powyżej 1500 zł	46	20	32	2	179
Ocena własnych war. mater.	Złe	29	16	52	3	129
	Średnie	31	16	48	5	392
	Dobre	47	14	37	2	389
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	36	8	45	11	51
	Raz w tygodniu	39	13	45	3	365
	1-2 razy w miesiącu	36	14	44	5	161
	Kilka razy w roku	37	19	42	2	228
	W ogóle nie uczestniczy	33	17	45	4	104
Poglądy polityczne	Lewica	39	20	39	2	151
	Centrum	40	16	44	1	312
	Prawica	42	14	40	4	225
	Trudno powiedzieć	28	12	52	8	222

Tabela 6

		Jak Pan(i) sądzi, w jakim stopniu umocnienie przez Rosję swoich wpływów w krajach dawnego ZSRR może obecnie i w najbliższym czasie stanowić realne zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski? Odpowiedzi proszę zaznaczać na skali od 0 do 10				Liczba osób
		Takie zagrożenie jest mało prawdopodobne (punkty 0–4 na skali)	Takie zagrożenie jest prawdopodobne w 50% (punkt 5)	Takie zagrożenie jest realne (punkty 6–10)	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		35	15	36	14	907
Płeć	Mężczyźni	37	18	37	8	435
	Kobiety	33	13	35	20	473
Wiek	18-24 lata	54	14	25	7	105
	25-34	34	18	35	13	183
	35-44	36	16	33	15	157
	45-54	35	15	41	9	147
	55-64	31	16	42	12	159
	65 lat i więcej	26	12	37	25	156
Miejsce zamieszkania	Wieś	32	16	33	19	348
	Miasto do 19 999	38	15	31	15	136
	20 000 - 99 999	41	9	37	13	175
	100 000 - 499 999	33	19	37	11	153
	500 000 i więcej mieszk.	32	17	50	1	95
Wykształcenie	Podstawowe	25	17	26	32	199
	Zasadnicze zawodowe	34	14	40	12	223
	Średnie	42	14	34	10	302
	Wyższe	34	16	46	4	184
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	37	13	48	2	81
	Średni personel, technicy	49	13	33	5	32
	Pracownicy adm.-biurowi	28	16	42	15	67
	Pracownicy usług	34	21	33	11	65
	Robotnicy wykwalifikowani	37	18	40	5	97
	Robotnicy niewykwalifik.	28	17	34	21	58
	Rolnicy	35	19	32	13	38
	Pracujący na własny rach.	32	21	41	5	35
Bierni zawodowo	Renciści	21	26	38	14	42
	Emeryci	30	12	35	23	198
	Uczniowie i studenci	59	13	21	7	48
	Bezrobotni	40	9	33	17	85
	Gospodynie domowe i inni	36	11	32	21	62
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	33	18	43	7	132
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	31	17	43	9	83
	sekt. pryw. poza rolnict.	39	17	34	9	217
	prywatnym gosp. rolnym	35	17	34	14	43
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	37	12	35	16	128
	501-750	28	13	34	26	90
	751-1000	37	21	31	11	133
	1001-1500	27	17	41	14	140
	Powyżej 1500 zł	38	14	40	8	179
Ocena własnych war. mater.	Złe	28	9	46	17	129
	Średnie	32	16	36	16	390
	Dobre	40	16	33	10	389
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	29	3	46	21	51
	Raz w tygodniu	33	14	36	17	365
	1-2 razy w miesiącu	31	18	36	15	160
	Kilka razy w roku	38	17	36	9	228
	W ogóle nie uczestniczy	42	19	31	8	104
Poglądy polityczne	Lewica	37	20	38	5	151
	Centrum	40	19	35	6	312
	Prawica	34	13	41	12	224
	Trudno powiedzieć	28	9	31	33	220

Tabela 7

		Czy w chwili obecnej, Pana(i) zdaniem, istnieje czy też nie istnieje zagrożenie dla niepodległości, suwerenności Polski?			Liczba osób
		Istnieje	Nie istnieje	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		16	74	10	908
Płeć	Mężczyźni	16	77	7	435
	Kobiety	16	72	12	473
Wiek	18-24 lata	14	78	7	105
	25-34	16	78	6	183
	35-44	16	74	10	155
	45-54	15	75	10	147
	55-64	20	72	8	159
	65 lat i więcej	15	67	17	158
Miejsce zamieszkania	Wieś	18	68	14	348
	Miasto do 19 999	10	81	9	135
	20 000 - 99 999	15	78	7	175
	100 000 - 499 999	15	77	7	153
	500 000 i więcej mieszk.	19	77	4	95
Wykształcenie	Podstawowe	14	60	26	199
	Zasadnicze zawodowe	17	75	8	224
	Średnie	18	78	4	303
	Wyższe	15	82	4	182
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	14	83	2	81
	Średni personel, technicy	15	82	3	32
	Pracownicy adm.-biurowi	13	81	5	65
	Pracownicy usług	13	78	9	65
	Robotnicy wykwalifikowani	17	77	6	97
	Robotnicy niewykwalifik.	25	54	21	58
	Rolnicy	12	78	11	38
Pracujący na własny rach.	9	88	3	35	
Bierni zawodowo	Renciści	21	72	7	43
	Emeryci	16	69	15	198
	Uczniowie i studenci	16	81	3	48
	Bezrobotni	21	66	13	85
	Gospodynie domowe i inni	11	74	14	62
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	20	75	5	130
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	14	79	7	83
	sekt. pryw. poza rolnict.	14	79	7	217
	prywatnym gosp. rolnym	13	73	14	43
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	21	64	16	128
	501-750	19	64	17	90
	751-1000	18	74	8	133
	1001-1500	13	76	11	142
	Powyżej 1500 zł	16	80	5	179
Ocena własnych war. mater.	Złe	26	60	15	129
	Średnie	18	70	12	390
	Dobre	11	84	6	389
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	28	59	13	51
	Raz w tygodniu	17	73	10	366
	1-2 razy w miesiącu	15	71	13	160
	Kilka razy w roku	13	81	6	227
	W ogóle nie uczestniczy	13	76	11	104
Poglądy polityczne	Lewica	13	82	6	151
	Centrum	14	81	5	312
	Prawica	25	67	8	225
	Trudno powiedzieć	12	67	21	220